

FIATALOK A MUNKAERŐPIACON

- A válsághelyzet idején a munkaerőpiacra lépő fiatalok hosszútávú károkat szenvednek. A negatív hatások (ún. sebzési hatás, scarring effect) erősebbek az érettségizettek és a felsőfokú végzettségűek esetén. Sokan a végzettségüknek nem megfelelő állások elfogadása miatt hosszabb időre csapdahelyzetbe kerülnek (Csillag, [2018](#)).
- A 15–24 éves munkanélküliek száma az Európai Unióban 2019-ben 2,8 millió volt a 2013-as 5,6 millió fővel szemben (Eurostat).
- 2014 és 2019 között az Ifjúsági Garancia (IG) keretében 9 milliárd eurót fordítottak a fiatalok munkaerőpiaci helyzetének javítására, és 14 millióan vettek részt valamilyen programban.
- Az Európai Bizottság célja az IG megújítása és állandó programmá tétele.
- A COVID-19 járvány leginkább a fiatalokat, a nőket és az alacsony keresetűeket érinti hátrányosan a munkaerőpiacon.
- A koronavírus járvány munkaerőpiaci hatásait felmérő Eurofound vizsgálat előzetes eredményei szerint az EU27 munkavállalóinak 5%-a végleg, 23%-a időszakosan elvesztette állását, a 35 évnél fiatalabb férfiak esetén ezek az arányok 6% ill. 24% (Eurofound, [2020](#)).

Az Infojegyzet a fiatalok munkaerőpiaci helyzetének változását tekintve át az Európai Unióban az elmúlt öt évben. Szól a válsághelyzetek fiatal munkavállalókat érintő hatásairól, az EU Ifjúsági Garancia programjának eredményeiről, és ismerteti a COVID-19 járványnak a fiatalok munkaerőpiaci helyzetére gyakorolt hatásait.

Bevezetés

A 2008-as pénzügyi és gazdasági világválság munkaerőpiaci szempontból egyik legsúlyosabban érintett csoportja a fiatal munkavállalók voltak. Számos kutatás foglalkozott azzal, hogy gazdasági recesszió, növekvő munkanélküliség idején milyen hatás éri a munkaerőpiacra először kilépőket, és mennyire válnak ezek a hatások tartóssá. Megállapításra került, hogy e csoportnak több szempontból is, és tartósan kell negatív hatásokkal szembenéznie. Alacsonyabb elért jövedelem, kevesebb ledolgozott óra, gyengébb minőségű munka és magasabb munkanélküliségi kockázat jellemzi őket, még a munkába lépés után hosszú idővel, 7–15 évvel is. Emellett a képzettségnek nem megfelelő munkát vállaló fiatalok egyfajta csapdahelyzetbe kerülnek, amelyből nehéz kikerülni és itt is hosszú távú negatív hatás (ún. sebzési hatás (scarring-effect)) érvényesül. (Fondewill és Ward [2014](#), Raja Junankar [2014](#), Csillag [2018](#), Tóth [2018](#), Johnson [2020](#) stb.)

AZ IFJÚSÁGI MUNKANÉLKÜLISÉG ALAKULÁSA 2013 UTÁN

2013-ban 5,6 millió 15–24 év közötti munkanélküli fiatal élt az EU-ban, 2019-ben 2,8 millió fő. Munkanélküliségi rátájuk 23,7%-ról 14,4%-ra csökkent, Magyarországon ugyanekkor 26,6%-ról 11,4%-ra (Eurostat).

Bár a tagországok között továbbra is jelentősek a különbségek, a különböző uniós politikáknak köszönhetően 2019-re a mutatók jelentősen javultak. Görögországban és Spanyolországban az 50% feletti ráta 35 ill. 32% körülire, Olaszországban 40-ről 29%-ra csökkent. A már korábban is alacsony rátával rendelkező Németországban 2 százalékponttal, 5,8%-ra javult, míg Csehországban a 2013-as 19%-ról 2019-re a legalacsonyabb uniós szintre, 5,6%-ra süllyedt a ráta (lásd az ábrát). (Az ifjúsági munkanélküliség 2013 előtti helyzetéről korábban írtunk: Infojegyzet [2014/11.](#)) A 2013 óta eltelt időszakban több uniós intézkedés is kifejezetten a fiatalok munkavállalásának erősítését célozta meg. Ezek az intézkedések az [Ifjúsági Garancia](#) program, az oktatásból a munkaerőpiacra való belépést segítő gyakornoki rendszer 2013-ban indult reformja ([European Alliance for Apprenticeship](#)), illetve a szakmai gyakorlatok elméleti gyakorlati tananyagának és a munkakörülmények minőségének javítását szorgalmazó, a szakmai gyakorlatok keretrendszeréről szóló

Tanácsi ajánlás ([2014/C 88/01](#)). A Bizottság 2016-os ifjúsági csomagjában létrehozta az [Európai Szolidaritási Testületet](#), amelynek célja önkéntes munkavállalási lehetőségek biztosítása a fiataloknak.

A **se nem tanuló, se nem dolgozó**, ún. [NEET-fiatalok](#) (NEETs=not in education, employment or training, magyarul NTND fiatalok) aránya is csökkent 2013 óta az összes azonos korú fiatalhoz viszonyítva, a 15–29 évesek körében.

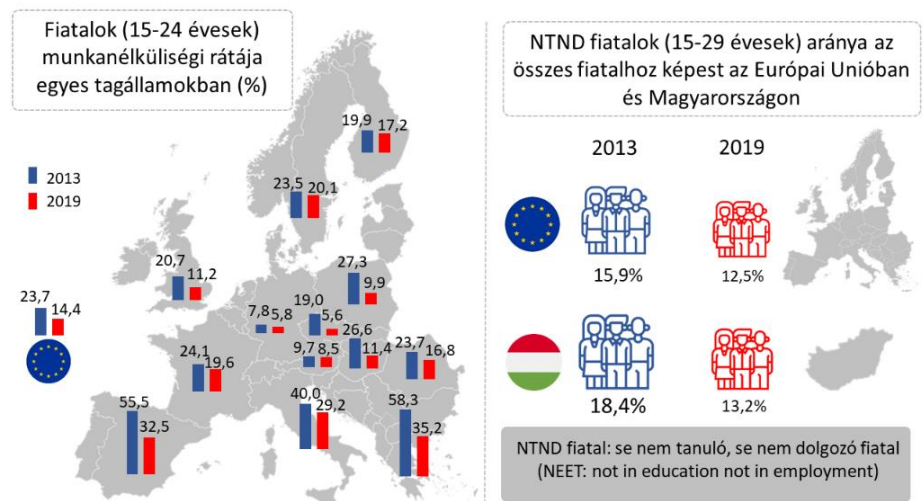
A [Eurofound](#) (Európai Alapítvány az Élet- és Munkakörülmények Javításáért) 2016-ban erről a csoportról készült részletes elemzése megállapította, hogy a ráta az életkorral együtt nő, és azt is, hogy minél magasabb az iskolai végzettség, annál védettebbek a fiatalok a munkanélküliséggel, a társadalmi kirekesztődéssel szemben. **A NTND-fiatalok nem alkotnak homogén csoportot**, a jelentés hét kategóriát különböztetett meg:

- rövid távú munkanélküliek;
- hosszú távú munkanélküliek;
- családi kötelezettségek miatt NTND fiatal;
- újra belépők;
- betegség vagy fogyatékoság miatt NTND;
- "elcsüggedt" fiatalok;
- ismeretlen ok miatt inaktívak (Eurofound, [2016](#)).

2019-ben minden hatodik fiatal (20–34 éves) se nem dolgozott, se nem tanult az EU-ban, számuk 12,7 millió fő volt. A fiatal nők között általában magasabb az NTND ráta, mint a férfiak esetén. A százalékpontban mért különbség magasabb a kelet-közép-európai országokban, mint nyugatiakban (Eurostat, [2020](#)).

A 2008-as válság egyik öröksége, hogy a fiatalokat jobban érinti a **hosszútávú munkanélküliség**, mint más korcsoportokat. 2016-ban az állás nélküli fiatalok közel harmada volt tartósan munkanélküli. A tartós munkanélküliség két legfőbb kiváltó oka a képzés és a munkapasztalat hiánya (Eurofound, [2017](#)).

A munkaerőpiactól való tartós távollét az egyén számára több szempontból is hátrányos, az anyagi depriváció mellett mentális problémák alakulnak ki, nő a társadalmi kirekesztettség, a fiatalok szembefordulhatnak az intézményekkel, a társadalommal, mint egészszel. E csoport tagjai inkább férfiak, alacsony iskolai végzettséggel, és rövid vagy semmilyen munkaerőpiaci tapasztalattal nem rendelkeznek (Eurofound, [2017](#)). Helyzetük kezelésére, a munkaerőpiacra történő visszavezetésükre **személyre szabott és holisztikus megközelítésű, mentori segítséget nyújtó programokra van szükség**, mely szempontokat az Ifjúsági Garancia megújításában is figyelembe kell venni (Eurofound, [2020](#)).

Forrás: [Infoszolg/Eurostat \(\[yth empl 090\]; \[SDG 08 20\]\)](#)

IFJÚSÁGI GARANCIA

Az Európai Unió Tanácsa 2013 áprilisában fogadta el az [Ifjúsági Garancia](#) (IG) rendszer bevezetéséről szóló ajánlását ([2013/C 120/01](#)), melynek **célja a fiatalok oktatási és foglalkoztatottsági helyzetének javítása**. E rendszerben a tagállamok vállalják: minden 25 év alatti fiatalnak garantálják, hogy munkája elvesztése, vagy a formális tanulmányai befejezése után négy hónapon belül megfelelő minőségű állásajánlatot kínálnak, vagy további oktatásban, tanulószervezés gyakorlati képzésben vagy gyakornoki képzésben részesítik, általában az állami foglalkoztatási szolgálat intézményén keresztül.

A garancia alapelve a korai beavatkozás; célja, hogy a nem nyilvántartott, NTND fiatalokat is elérje, s minden 25 év alattinak segíteni kíván, (13 országban a 30 év alattiakat is bevonták). Az ajánlatok személyre szabottak, a munkába állást és az oktatásba való visszatérést is segítik, attól függően mi az előnyösebb a munkaerőpiacon történő elhelyezkedéshez illetve a programok megvalósítása során különböző intézmények és szolgáltatók működnek együtt adott időkeretben (Tóth-Temesszentandrassy, [2019](#)).

Az IG rendszer finanszírozására az [Ifjúsági Foglalkoztatási Kezdeményezés](#) és az Európai Szociális Alap forrásaiból **összesen 6,4 milliárd eurót bocsátottak rendelkezésre** az indulásnál. A forrásból azok a régiók részesülnek, ahol az ifjúsági munkanélküliség 25%-nál nagyobb volt 2013-ban. Ez Magyarországon 4 régiót (Dél-alföldi, Dél-dunántúli, Észak-alföldi, Észak-magyarországi) érintett. Hazánk 50 millió eurós keretet kapott.

Az EB 2016 októberében összegezte az IG első tapasztalatait ([COM\(2016\) 646 final](#)). Annak alapján, hogy a garancia mennyiben indított el reformjelleget változásokat három kategóriába sorolták az országokat. **Magyarország a sikeresebb, felgyorsított reformokat megvalósító** csoportjába került a régiókból Lengyelországgal, Horvátországgal együtt, míg a behatárolt körű reformokat megvalósító (harmadik csoport) között szerepel Szlovákia, Csehország és Románia.

2014 és 2019 között több mint 20 millió fiatal regisztrált a rendszerbe, 14 millió fogadott el valamilyen oktatási, foglalkoztatási, gyakornoki ajánlatot, a fiatalok kedvezőtlen munkaerőpiaci mutatóinak trendjei megfordultak. 2019-ig **9 milliárd eurót fordítottak a garancia programokra** (EU factsheet on the Youth Guarantee and the Youth Employment Initiative, [2019](#)).

Az EB elnöke, Ursula von der Leyen [programjában](#) célul tűzte ki az **Ifjúsági Garancia megújítását**, állandó programmá válását, amely megemelt költségvetési kerettel és rendszeres monitorozással kívánja szolgálni az ifjúsági munkanélküliség hatékony kezelését. A Bizottság 2020. július 1-én [jelentette meg Híd a munkahelyekhez a következő generáció számára](#) című [intézkedéscsomagját](#), amely

22 milliárd eurót irányoz a zöld és digitális átállást fókuszba helyező ifjúsági- és foglalkoztatáspolitikára.

Magyarországi programok, értékelésük

A 2015-ben indult hazai IG programok célja, hogy a NTND fiatalok minél rövidebb időt töltsenek munkanélküliségben, inaktivitásban vagy tanulás nélkül. Az állami foglalkoztatási szolgálat – amelyek egységei 2015-től a kormányhivatalok részeként, kirendeltségei a járási hivatalok foglalkoztatási osztályaiként működnek ([320/2014. Korm. rendelet](#)) – tanácsadás és mentorálás mellett a következőket kínálja a jelentkező fiataloknak:

- munkáltató által bejelentett üres álláshely;
- munkatapasztalat szerzés;
- támogatott foglalkoztatás;
- vállalkozóvá válás támogatása;
- gyakornoki program;
- általános iskola befejezése;
- valamilyen szakképzésben való részvétel.

[2019. május végéig](#) 117 ezer 25 év alatti fiatalnak nyújtott lehetőséget az ifjúsági garancia program, közülük 35 5000 fő vett részt valamilyen képzésben is.

A 2019-es uniós [jelentés](#) pozitívan értékelt az időben nyújtott és sikeres programok és ajánlatok számát, a rendszerbe visszakerülők alacsony arányát. Emellett felhívta a figyelmet többek között a társadalmi és ifjúsági szervezetekkel való együttműködés fokozására.

Krekó és társai szerint az aktív munkaerőpiaci eszközök egyre nagyobb arányban és rövidebb idő alatt érik el az érintett fiatalokat. A munkaerőpiactól távolabb lévő, NTND fiatalok kisebb arányban regisztrálnak és az alacsonyabb képzettségűek kisebb valószínűségükkel jutottak be valamilyen program aktív eszközeibe (Krekó et al, [2018](#)).

A Hétfá Intézet vizsgálata szerint a 25 év alattiak nagyobb eséllyel ragadnak bele a munkanélküliségbe és komplexebb figyelmet igénylő, célzott támogatásra van szükségük. A fiatalok számára leginkább a más eszközökkel kombinált képzések hozhatnak eredményeket (Bördös, Petróczy, [2019](#)).

A COVID-19 JÁRVÁNY HATÁSA A FIATAL MUNKAVÁLLALÓKRA

Az amerikai [McKinsey](#) tanácsadó cég szerint az állások mintegy 26%-a, összesen 59 millió került veszélybe az Európai Unióban, Nagy-Britanniában és Svájcban együttvéve (McKinsey, [2020](#)). **A fiatal munkavállalók 35%-kal nagyobb valószínűséggel rendelkeznek sérülékeny állásokkal.**

Az OECD kiemeli, hogy az idén végzetek súlyos elhelyezkedési nehézségekkel néznek szembe, s idősebb társaik 2008 után másodszor kerülnek válsághelyzetbe (OECD, [2020](#)).

Az [Institute for Fiscal Studies](#) brit intézet szerint **a nők, az alacsony keresetűek és a fiatal munkavállalók azok, akiket a legsúlyosabban érintettek a COVID-19 járvány munkaerő-piaci hatásai.** Ennek oka elsősorban az, hogy e csoportok tagjai nagy számban dolgoznak a szinte teljes leállást elszenvedett szektorokban (turizmus, vendéglátás, szórakoztatóipar, kiskereskedelem) (IFS, [2020](#)).

A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) felmérése a fiatalok többszörös (munkaerőpiacon, oktatásban, képzések terén elszenve-

dett) negatív érintettségét emeli ki. A 18–29 évesek 17, míg a 30–39 évesek 11%-a veszítette el munkáját globális szinten. Emellett a fiatal nők súlyosabban érintettek a férfiaknál, mivel ők a járvány által drasztikusan érintett gazdasági ágazatokban felülreprezentáltak (ILO, [2020](#)).

Magyarországon a Tárki májusi, a koronavírus-járvány gazdasági és társadalmi következményeire vonatkozó [felmérése](#) szerint **a járvány miatt a 18–39 éves korosztályba tartozók 10%-a veszítette el állását** (összes válaszadó: 7%). Az elbocsátottak fele a 18–39 év közötti volt, s e korosztály 18%-a szenvedett el jövedelemcsökkenést (az összes válaszadó tekintetében 7%).

A [Hétfa Kutatóintézet gyorsfelmérése](#) megállapította, hogy alapjaiban változnak meg a fiatalok álláskeresői, elhelyezkedési lehetőségei. Munkaerőpiaci pozícióik sérülékenységének oka, hogy magas az arányuk a járvány által erősen érintett ágazatokban dolgozók között, és gyakran foglalkoztatják őket sérülékeny jogviszonyban (diákszövetkezeten keresztül, alkalmi munkavállalóként, kölcsönzéses foglalkoztatás stb.).

Források:

- Paul Johnson: Bad time to graduate – Institute for fiscal studies, [17 April 2020](#)
- Eurofound (2017), [Long-term unemployed youth: Characteristics and policy responses](#), Publications Office of the European Union, Luxembourg
- Eurofound (2020), [Living, working and COVID-19: First findings](#) – April 2020, Dublin.
- Eurofound (2016), [Exploring the diversity of NEETs](#), Publications Office of the European Union
- Egy életre megnyomorítja a fiatalokat a válság – [Portfolio.hu, 2020. április 28.](#)
- Csillag Márton: Vannak-e a gazdasági válságnak maradandó nyomai? in: Munkaerőpiaci körkép. 2018. MTA KRTKI, Budapest [88-91.o.](#)
- [Preventing exclusion from the labour market: Tackling the COVID-19 youth employment crisis](#) – ILO Brief May 2020
- Tóth Renáta, Temesszentandrás Judit: Az Ifjúsági Garancia az Európai Unióban és Magyarországon – [Munkügyi Szemle, 2019/6.](#)
- [Az Ifjúsági Garancia európai uniós forrásból megvalósuló programjai Magyarországon](#) – Ifjúsággarancia.gov.hu, letöltés dátuma: 2020. szeptember 15.
- [Statistics on young people neither in employment nor in education or training](#) – Eurostat, April 2020

Készítette: Kardos Krisztina
Képviselői Információs Szolgálat
E-mail: infoszolg@parlament.hu

infoszolg

Internet: www.parlament.hu/infoszolg
Intranet: intra.parlament.hu/infoszolg/
Tel.: (1) 441-6486